

BOSHLANG‘ICH SINFLAR O‘QUVCHILARIGA TEXNOLOGIYA FANINI O‘QITISHNING AHAMIYATI

Sulaymonova Shaxnozaxon Muqumjon qizi

Qo‘qon davlat universiteti

Boshlang‘ich va texnologik ta‘lim fakulteti

Texnologik ta‘lim yo‘nalishi 1-kurs talabasi

Ilmiy rahbar: Usmonova Muxlisaxon Sobirovna

Annotatsiya: *Ushbu maqolada boshlang‘ich ta‘lim tizimida texnologiya fanini o‘qitishning pedagogik, psixologik va ijtimoiy jihatlarini tahlil qilindi. Zamonaviy ta‘lim paradigmasida texnologiya fani orqali o‘quvchilarning amaliy ko‘nikmalarini shakllantirish, ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish va mehnatga bo‘lgan munosabatni tarbiyalash masalalari ko‘rib chiqildi. Maqolada texnologiya fanining boshlang‘ich sinflarda o‘qitiladigan boshqa fanlar bilan integratsiyalashuvining o‘ziga xos xususiyatlari ochib berildi. Texnologik ta‘lim jarayonida o‘quvchilarning ko‘nikmalari, fazoviy tasavvuri va mantiqiy tafakkurining rivojlanishi ilmiy asoslarda yoritildi. Shuningdek, texnologiya fani darslarida qo‘llaniladigan zamonaviy pedagogik yondashuvlar va metodlar tahlili amalga oshirildi.*

Kalit so‘zlar: *texnologiya fani, boshlang‘ich ta‘lim, amaliy ko‘nikmalar, ijodiy tafakkur, mehnat tarbiyasi, integratsiyalashgan ta‘lim, fazoviy tasavvur, motor ko‘nikmalar, pedagogik texnologiyalar, konstruktiv faoliyat.*

KIRISH

Zamonaviy jamiyatning tez sur‘atlar bilan rivojlanishi ta‘lim tizimiga yangicha talablar qo‘ymoqda. Bugungi kunda ta‘limning asosiy maqsadi nafaqat nazariy bilimlarni berish, balki o‘quvchilarning hayotiy ko‘nikmalarini shakllantirish, ularni amaliy faoliyatga tayyorlashdir. Bu jarayonda texnologiya fani alohida ahamiyat kasb etadi, chunki aynan shu fan orqali bolalar nazariy bilimlarni amaliyotga tatbiq etish, predmetlar bilan ishlash, ijodiy yechimlar topish ko‘nikmalarini egallaydilar.

Boshlang‘ich ta‘lim bosqichi shaxs shakllanishining eng muhim davri hisoblanadi. Aynan shu yoshda bolalarda atrof-muhitga nisbatan qiziqish, bilishga intilish, mustaqil faoliyat yuritish istagi yuqori darajada namoyon bo‘ladi. Texnologiya fani esa o‘quvchilarning ana shu tabiiy qiziqishlarini to‘g‘ri yo‘naltirib, ularning psixik va jismoniy rivojlanishiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatish imkoniyatini beradi.

Texnologiya fanining boshlang‘ich sinflarda o‘qitilishi bir qancha pedagogik muammolarni hal etishga yordam beradi. Birinchidan, bu fan orqali o‘quvchilarning qo‘l motor ko‘nikmalari rivojlantiriladi, fazoviy tasavvur shakllantiradi. Ikkinchidan, texnologik mashg‘ulotlar jarayonida bolalarda mehnatga hurmat tuyg‘usi, ijodiy yondashish qobiliyati va muammolarni mustaqil hal etish ko‘nikmalari tarbiyalanadi. Uchinchidan, texnologiya

dashlari boshqa fanlar bilan uzviy bog'langan holda o'quvchilarning kompleks bilim tizimini shakllantirishga xizmat qiladi.

Hozirgi zamon ta'lim nazariyotchilarining fikricha, texnologiya fani nafaqat amaliy ko'nikmalarni beruvchi fan, balki o'quvchilarning intellektual qobiliyatlarini rivojlantiruvchi, ularning shaxsiy sifatlarini shakllantiruvchi muhim pedagogik vosita hisoblanadi. Shu sababli, boshlang'ich sinflarda texnologiya fanini o'qitishning ahamiyatini har tomonlama tahlil qilish dolzarb masala sanaladi.

ASOSIY QISM

Texnologiya fanining boshlang'ich ta'limdagi o'rni va vazifalari

Texnologiya fani boshlang'ich ta'lim tizimida noyob pedagogik funktsiyalarga ega. Bu fan orqali o'quvchilar atrof-muhitdagi predmetlar va materiallar bilan bevosita amaliy ishlash imkoniyatiga ega bo'ladilar. Zamonaviy ta'lim konsepsiyalarida ta'kidlanishicha, bolalarning bilish faoliyati faqat nazariy ma'lumotlarni qabul qilish bilan chegaralanmasligi, balki amaliy tajriba orqali mustahkamlanishi zarur.

Texnologiya fanining asosiy vazifalari quyidagilardan iborat. Birinchi navbatda, bu fan o'quvchilarda turli materiallar (qog'oz, karton, mato, plastik va boshqalar) bilan ishlash ko'nikmalarini shakllantiradi. O'quvchilar bu materiallarning xususiyatlarini, ularni qayta ishlash va shakllantirish usullarini amaliy ravishda o'rganadilar. Ikkinchidan, texnologiya dashlari jarayonida bolalarda ishlab chiqarish jarayonlarining asosiy tamoyillari haqida dastlabki tasavvurlar paydo bo'ladi. Ular buyumlarning yaratilish ketma-ketligini tushunib yetadilar, rejalashtirish va tartibli ishlash ko'nikmalarini egallaydilar.

Texnologiya fani orqali o'quvchilarning fazoviy-konstruktiv tafakkuri rivojlantiriladi. Bolalar tekis tasvirlardan hajmli buyumlarni yaratish, turli geometrik shakllarni birlashtirish, kompozitsiyalarni tuzish jarayonida fazoviy munosabatlarni idrok etish qobiliyatini oshiradilar. Bu esa matematika, tasviriy san'at va boshqa fanlarni o'zlashtirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Shuningdek, texnologiya dashlari o'quvchilarning estetik didini shakllantirish, go'zallikni his etish va yaratish qobiliyatini rivojlantirish uchun keng imkoniyatlar beradi. Bolalar ranglar uyg'unligini, shakl va mazmun birligi tamoyillarini amaliy ish jarayonida o'rganadilar. Bu esa ularning badiiy tasavvurini boyitadi, ijodiy salohiyatini oshiradi.

Texnologiya fanida o'quvchilarning amaliy ko'nikmalarini rivojlantirish

Amaliy ko'nikmalarning shakllanishi boshlang'ich yoshdagi bolalarning umumiy rivojlanishida muhim o'rin tutadi. Texnologiya fani dashlarida o'quvchilar bir qator zaruriy hayotiy ko'nikmalarga ega bo'ladilar. Ular turli asbob-uskunalar (qaychi, yelim, chizig'ich, ignalar) bilan xavfsiz va maqsadga muvofiq ishlashni o'rganadilar. Bu jarayonda bolalarda qo'l motor ko'nikmalarining nozik koordinatsiyasi rivojlanadi, barmoqlar harakatlarining aniqlik va moslashuvchanlik darajasi oshadi.

Qo'l motor ko'nikmalarining rivojlanishi faqat amaliy jihatdan emas, balki o'quvchining umumiy intellektual rivojlanishi uchun ham muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy neyropsixologik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, qo'l harakatlari bilan miya faoliyati o'rtasida bevosita bog'liqlik mavjud. Qo'l barmoqlarining mayda harakatlari miyaning nutq va tafakkur markazlarini faollashtiradi, bu esa bolaning kognitiv rivojlanishiga ijobiy ta'sir qiladi.

Texnologiya darslarida o'quvchilar ketma-ket ishlov berish operatsiyalarini bajarish ko'nikmalarini egallaydilar. Ular materialni tayyorlash, o'lchash, kesish, birlashtirish, bezash kabi bosqichlarni mantiqiy ketma-ketlikda amalga oshirishni o'rganadilar. Bu jarayonda bolalarda algoritmik tafakkur, rejalashtirish qobiliyati va o'z faoliyatini nazorat qilish ko'nikmalari shakllanadi.

Amaliy ishlash jarayonida o'quvchilar muammoli vaziyatlarni mustaqil hal etish tajribasini to'playdilar. Agar reja bo'yicha biror narsani amalga oshirib bo'lmasa, bolalar muqobil yechimlar izlashga, vaziyatni tahlil qilishga va ijodiy yondashishga o'rganadilar. Bu esa ularning moslashuvchanlik qobiliyatini, mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Texnologiya fani orqali ijodiy tafakkurni rivojlantirish

Ijodiy tafakkur zamonaviy insonning eng muhim sifatlaridan biri hisoblanadi. Texnologiya fani o'quvchilarning ijodiy potentsialini ochib berish uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Har bir texnologik loyiha o'quvchiga o'z g'oyalarini amalga oshirish, noodatiy yechimlar topish, shaxsiy tasavvurlarini materiallashtirish imkonini beradi.

Texnologiya darslarida qo'llaniladigan loyihali yondashuv ijodiy tafakkurni rivojlantirishning samarali usuli sanaladi. O'quvchilar biror mahsulotni yaratish jarayonida bir nechta bosqichlarni bosib o'tadilar: g'oyani shakllantirish, eskiz yaratish, materiallar tanlash, ishlab chiqarish texnologiyasini aniqlash va natijani tahlil qilish. Bu jarayonning har bir bosqichida bolalar ijodiy qaror qabul qilishlari, turli variantlarni taqqoslashlari va eng maqbulini tanlashlari talab etiladi.

Texnologik mashg'ulotlar jarayonida o'quvchilar divergent tafakkur ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Ular bir xil materialdan turli mahsulotlar yaratish, bitta muammoni turli usullar bilan hal etish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Masalan, bir xil rangli qog'ozdan har bir bola o'ziga xos kompozitsiya yaratadi, bu esa ularning individual ijodiy qobiliyatlarini namoyon etishiga imkon beradi.

Shuningdek, texnologiya fani o'quvchilarda estetik his-tuyg'ularni rivojlantiradi. Bolalar ranglar uyg'unligini, proporsiyalarni, kompozitsion yechimlarni tanlab, o'z mahsulotlarini yaratishda badiiy mazmun beradi. Bu jarayonda ularning go'zallik haqidagi tasavvurlari kengayadi, san'atkorlik ko'nikmalari shakllanadi.

Mehnat tarbiyasi va ijtimoiy kompetensiyalar

Texnologiya fani boshlang'ich sinf o'quvchilarida mehnatga ijobiy munosabat shakllantirishning muhim vositasi hisoblanadi. Darslar jarayonida bolalar mehnatning qiymatini, uning natijalarining ahamiyatini bevosita tajribada his etadilar. Ular o'z qo'llari bilan biror narsani yaratib, buning uchun sarflangan mehnat va vaqtni baholashni o'rganadilar.

Texnologik mashg'ulotlar o'quvchilarda mehnatsevarlik, mas'uliyat hissi, topshiriqlarni oxiriga yetkazish, sifatli ish bajarish kabi muhim shaxsiy sifatlarni tarbiyalaydi. Bolalar ishni to'g'ri tashkil etish, ish joyini tartibli saqlash, materiallar va asboblardan tejamkor foydalanish kabi muhim ko'nikmalarga ega bo'ladilar. Bu ko'nikmalar nafaqat ta'lim jarayonida, balki kundalik hayotda ham zarurdir.

Guruhli loyihalar ustida ishlash jarayonida o'quvchilarda hamkorlik ko'nikmalari rivojlanadi. Bolalar bir-birlari bilan muloqot qilishni, fikrlarini almashishni, umumiy maqsad yo'lida birgalikda harakat qilishni o'rganadilar. Ular vazifalarni taqsimlash, bir-birlariga yordam berish, jamoaviy natijaga hissa qo'shish tajribasini to'playdilar. Bu esa ularning ijtimoiy kompetensiyasini oshiradi, kelajakda jamiyatda samarali faoliyat yuritishga tayyorlaydi.

Texnologiya darslari o'quvchilarda o'z mehnatiga va boshqalarning mehnatiga hurmat tuyg'usini tarbiyalaydi. Bolalar mahsulot yaratish uchun qancha kuch va vaqt sarflanishini anglagan holda, atrofdagi buyumlar va inson mehnati mahsulotlariga yanada e'tiborli va qadrlagan holda munosabatda bo'ladilar.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash

Texnologiya fanini o'qitishda zamonaviy pedagogik yondashuvlarni qo'llash darslarning samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Faollik metodlari o'quvchilarni darsning markaziga qo'yadi, ularning mustaqil izlanishiga, ijodiy faoliyatiga keng imkoniyat yaratadi. O'qituvchi esa yo'naltiruvchi, maslahatchi rolini o'ynaydi.

Muammoli ta'lim texnologiyasi texnologiya darslarida ayniqsa samarali natijalar beradi. O'quvchilarga muammoli vaziyat taqdim etiladi va ular mustaqil ravishda yechim izlaydilar. Masalan, cheklangan materiallar bilan ma'lum bir mahsulotni yaratish vazifasi berilganda, bolalar ijodiy yondashuv ko'rsatib, noan'anaviy yechimlarni topadilar. Bu jarayonda ularning tanqidiy tafakkuri, analitik qobiliyatlari rivojlanadi.

Differensiallashgan ta'lim yondashuvi har bir o'quvchining individual xususiyatlarini hisobga olish imkonini beradi. Texnologiya darslarida turli murakkablik darajasidagi vazifalar taklif etiladi, har bir bola o'z imkoniyatlari doirasida ishlaydi. Qobiliyatli o'quvchilar murakkabroq loyihalar ustida ishlasalar, qiyinchilik bilan duch keladiganlar esa soddaroq, lekin sifatli mahsulotlar yaratishga e'tibor qaratadi.

Raqamli texnologiyalarni integratsiya qilish ham zamonaviy texnologiya ta'limining muhim jihati hisoblanadi. O'quvchilar kompyuter dasturlari yordamida eskizlar tayyorlaydilar, virtual maketlar yaratadilar, turli dizayn variantlarini sinab ko'radilar. Bu esa ularning axborot-kommunikatsiya kompetensiyasini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Texnologiya fanining tarbiyaviy ahamiyati

Texnologiya fani o'quvchilarda bir qator muhim axloqiy-ma'naviy sifatlarni tarbiyalash vositasi sifatida katta ahamiyatga ega. Darslar jarayonida bolalarda sabr-toqat, qat'iyat, vazifani oxirigacha yetkazish, qiyinchiliklarga chidamlilik kabi xususiyatlar shakllanadi. Har bir texnologik loyiha muayyan vaqt va mehnat talab etadi, o'quvchilar esa natijaga erishish uchun izchil harakat qilishni o'rganadilar.

Texnologiya darslari o'quvchilarda o'z-o'zini boshqarish va o'z faoliyatini baholash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Bolalar o'z ishlarini tahlil qiladilar, kamchiliklar va yutuqlarni aniqlay, kelajakda yaxshilash yo'llarini belgilaydilar. Bu reflektiv faoliyat ularning tanqidiy tafakkurini, o'z-o'zini takomillashtirishga intilishni tarbiyalaydi.

Shuningdek, texnologiya fani orqali milliy madaniy qadriyatlar targ'ib etiladi. O'quvchilar an'anaviy hunarmandchilik san'atining namunalarini o'rganadilar, milliy bezak

elementlarini qo'llaydilar, xalq amaliy san'atining boy merosidan foydalanadilar. Bu esa bolalarda vatan sevgi tuyg'usini, o'z xalqining madaniy merosi bilan g'urur hissini uyg'otadi.

Texnologik mashg'ulotlar jarayonida o'quvchilarda mas'uliyat hissi ham tarbiyalanadi. Ular asboblardan va materiallardan xavfsiz foydalanish qoidalariga rioya qilishlari, o'z sog'lig'i va boshqalarning xavfsizligi uchun javobgar bo'lishlari kerak. Bu mas'uliyat tuyg'usi kelajakda barcha hayotiy sohalarda muhim rol o'ynaydi.

XULOSA

Boshlang'ich sinf o'quvchilariga texnologiya fanini o'qitish zamonaviy ta'lim tizimining ajralmas qismi sifatida muhim ahamiyatga ega. Ushbu maqolada amalga oshirilgan tahlil shuni ko'rsatdiki, texnologiya fani o'quvchilarning har tomonlama rivojlanishiga keng hissa qo'shadi. Birinchidan, bu fan orqali bolalarning amaliy ko'nikmalari, qo'l motor faoliyati va fazoviy tasavvuri samarali rivojlantiriladi. Ikkinchidan, texnologik mashg'ulotlar o'quvchilarning ijodiy tafakkurini, muammolarni mustaqil hal etish qobiliyatini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi.

Texnologiya fanining tarbiyaviy potentsiali nihoyatda katta. Bu fan orqali o'quvchilarda mehnatsevarlik, mas'uliyat hissi, sabr-toqat, ijtimoiy hamkorlik ko'nikmalari tarbiyalanadi. Mehnat jarayonida bolalar o'z qobiliyatlarini namoyon etadilar, muvaffaqiyatga erishish zavqini his etadilar, bu esa ularning o'ziga ishonchini mustahkamlaydi va keyingi rivojlanishiga turtki beradi.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash texnologiya fanini o'qitish sifatini yangi bosqichga ko'taradi. Muammoli ta'lim, faollik metodlari, differensiallashgan yondashuv, raqamli texnologiyalarni integratsiya qilish kabi usullar darslarni qiziqarli, samarali va o'quvchi shaxsiga yo'naltirilgan holga keltiradi.

Texnologiya fani nafaqat amaliy ko'nikmalar beruvchi fan, balki bolalarning intellektual, ijodiy, axloqiy-ma'naviy rivojlanishini ta'minlovchi, ularni zamonaviy jamiyatda muvaffaqiyatli hayot kechirish va mehnat faoliyati yuritishga tayyorlovchi muhim ta'lim komponenti ekanligini ta'kidlash lozim. Shuning uchun ham boshlang'ich sinflarda texnologiya faniga kerakli e'tibor berish, uni samarali tashkil etish bugungi va ertangi kunning dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Abdullayeva N.K. Boshlang'ich ta'limda innovatsion texnologiyalar. – Toshkent: "Fan va texnologiya" nashriyoti, 2023. – 256 b.
2. Azizxo'jayeva N.N., Abdullayeva Sh.A. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent: TDPU, 2022. – 384 b.
3. Begimqulov U.Sh. Boshlang'ich sinflarda texnologiya fanini o'qitish metodikasi. – Toshkent: "O'qituvchi" nashriyoti, 2023. – 312 b.
4. Jo'rayev R.X., Usmonboyeva M.H. Boshlang'ich ta'lim pedagogikasi. – Toshkent: "Fan" nashriyoti, 2022. – 428 b.
5. Mamatov N.E. Ta'limda innovatsion yondashuvlar. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2023. – 267 b.

6. Rashidov H.F. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish. – Toshkent: "Ma'naviyat" nashriyoti, 2022. – 189 b.
7. Saidov A.A., Nishonova Z.T. Zamonaviy ta'lim texnologiyalari. – Toshkent: "Iqtisod-moliya" nashriyoti, 2023. – 344 b.
8. To'raqulov A.B. Boshlang'ich ta'limda amaliy fanlarni o'qitish. – Samarqand: SamDU nashriyoti, 2022. – 298 b.
9. Xasanova M.X. Kichik maktab yoshidagi bolalarning psixologik xususiyatlari. – Toshkent: "Yangi asr avlodi" nashriyoti, 2023. – 224 b.
10. Yo'ldoshev J.G., Usmonov S.A. Pedagogika nazariyasi va amaliyoti. – Toshkent: "O'zbekiston" nashriyoti, 2022. – 512 b.